

5η Διδακτική Ενότητα

Π Ω Σ Ο Ρ Ι Ζ Ε Τ Α Ι Σ Η Μ Ε Ρ Α Η Δ Η Μ Ο Κ Ρ Α Τ Ι Α

Εργασία για το σπίτι

- ♦ Ποιες ήταν οι βασικές αρχές της Δημοκρατίας που ίσχυσε στην Αρχαία Ελλάδα;
(Στο τέλος του κεφαλαίου παραθέτουμε αποσπάσματα από το βιβλίο του Κορνήλιου Καστοριάδη *Η Αρχαία Δημοκρατία στην Ελλάδα και η σημασία της για μας σήμερα*).

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Ερωτήσεις του τύπου «σωστό - λάθος»

Αφού διαβάσετε τις παρακάτω προτάσεις να κυκλώσετε το Σ εάν τις θεωρείτε σωστές και το Λ εάν τις θεωρείτε λανθασμένες.

1. Το θεμέλιο της λαϊκής κυριαρχίας είναι η αρχή της καθολικής μυστικής ψηφοφορίας. Σ Λ
2. Σ' όλες τις χώρες της Ευρώπης, τον 18ο και τον 19ο αιώνα, άνδρες και γυναίκες είχαν το δικαίωμα ψήφου. Σ Λ
3. Στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ καθιερώθηκε το δικαίωμα της ψηφοφορίας, τόσο στους άνδρες, όσο και στις γυναίκες, πολύ νωρίτερα απ' ότι στην Ελλάδα. Σ Λ
4. Τον 19ο αιώνα στην Ευρώπη ίσχυε το σύστημα της τμηματικής ψήφου. Σ Λ
5. Η κυβέρνηση πρέπει να έχει την εμπιστοσύνη του κοινοβουλίου, δηλαδή την υποστήριξη της πλειοψηφίας των Βουλευτών, για να κυβερνήσει. Σ Λ

Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής

Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

1. Η λαϊκή κυριαρχία στηρίζεται σε αξίες όπως είναι:
 - α) η ελευθερία και η ισότητα των πολιτών
 - β) οι πρωτοβουλίες του κοινοβουλίου
 - γ) ο περιορισμός της κρατικής εξουσίας
 - δ) το εκλογικό σύστημα

2. Το θεμέλιο της Δημοκρατίας είναι:
 - α) το σύνολο των κανόνων του δικαίου
 - β) η ανεξαρτησία της δικαστικής λειτουργίας
 - γ) η αρχή της πλειοψηφίας
 - δ) η λαϊκή κυριαρχία

3. Πότε καθιερώνεται η αρχή της Δεδηλωμένης στη χώρα μας;
 - α) το 1911
 - β) το 1864
 - γ) το 1875
 - δ) το 1952

Ερωτήσεις συμπλήρωσης

Να συμπληρώσετε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις.

1. Οι τέσσερις αρχές για την έννοια της Δημοκρατίας είναι:
 - α) Η δυνατότητα του λαού να ελέγχει τα κέντρα των πολιτικών αποφάσεων μέσω της των αντιπροσώπων του.
 - β) Η πολιτική ισότητα και οι σε τακτά χρονικά διαστήματα εκλογικές διαδικασίες, σύμφωνα με την αρχή της καθολικής ψηφοφορίας.
 - γ) Οι συνταγματικές εγγυήσεις των ελευθεριών και των του ανθρώπου.
 - δ) Η αρχή της των αποφάσεων.

2. Η ατομική ιδιοκτησία δεν είναι το οποίο απορρέει από την πολιτικοθρησκευτική τάξη πραγμάτων, είναι φυσικό του ανθρώπου.

Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

Να απαντήσετε συνοπτικά σε καθεμιά από τις παρακάτω ερωτήσεις.

1. Τι σημαίνει λαϊκή κυριαρχία;
2. Τι είναι η περιορισμένη ψηφοφορία;
3. Τι είναι η τμηματική ψήφος;
4. Πότε στην Ελλάδα καθιερώθηκε συνταγματικά το δικαίωμα της ψήφου ανδρών και γυναικών, ως καθολικό δικαίωμα;

Ερωτήσεις ανάπτυξης

Να απαντήσετε σε καθένα από τα παρακάτω θέματα:

1. Να αναφέρετε τις τέσσερις καθοριστικές αρχές που αποτελούν την έννοια της Δημοκρατίας.
2. Η αρχή της δεδηλωμένης και η σημασία της, στην κοινοβουλευτική Δημοκρατία.

**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ
ΜΕ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ**

Παράδειγμα Ολιγόλεπτου Διαγωνίσματος

Το παράδειγμα που ακολουθεί αφορά την 5η διδακτική ενότητα

A. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΤΗ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:

ΤΑΞΗ: ΤΜΗΜΑ:

ΜΑΘΗΜΑ:

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:

B. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ 1ο	ΒΑΘ/ΓΙΑ	
<i>Χαρακτηρίστε τις παρακάτω προτάσεις ως σωστές ή λανθασμένες βάζοντας σε κύκλο το αντίστοιχο γράμμα (Σ για τις σωστές και Λ για τις λανθασμένες).</i>	Μονάδες 6	
1. Θεμέλιο της Δημοκρατίας είναι η λαϊκή κυριαρχία.	Σ	Λ
2. Τον 19ο αιώνα στην Ευρώπη ίσχυε το σύστημα της τμηματικής ψηφοφορίας.	Σ	Λ
3. Οι γυναίκες στην Ελλάδα απέκτησαν πολιτικά δικαιώματα από τότε που ίσχυσε το Σύνταγμα του 1864.	Σ	Λ
4. Σ' όλες τις χώρες της Ευρώπης τον 18ο και τον 19ο αιώνα, άνδρες και γυναίκες, είχαν το δικαίωμα της ψήφου.	Σ	Λ
5. Περιορισμένη ψηφοφορία σημαίνει ότι η ψήφος ανήκε σε μια μικρή μειοψηφία γαιοκτημόνων, βιομηχάνων και εμπόρων.	Σ	Λ
6. Η «αρχή της πλειοψηφίας» είναι μια από τις βασικές αρχές του Δημοκρατικού πολιτεύματος σήμερα.	Σ	Λ

ΘΕΜΑ 2ο	ΒΑΘ/ΓΙΑ
<p><i>Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.</i></p> <p>1. Το εκλογικό σώμα κατά τον 18ο και 19ο αιώνα στην Ευρώπη αποτελείται από:</p> <p>α) όλους τους άνδρες β) ολόκληρο το γυναικείο πληθυσμό γ) τους γαιοκτήμονες, εμπόρους και βιομηχάνους που έχουν μεγάλη περιουσία δ) από το σύνολο ανδρών και γυναικών</p> <p>2. Στο Σύνταγμα του 1864 καθιερώθηκε η καθολική ψηφοφορία των ανδρών, απαραίτητες προϋποθέσεις συμμετοχής τους ήταν να:</p> <p>α) είναι εγγράμματοι β) έχουν συμπληρώσει το 21ο έτος της ηλικίας τους και να έχουν περιουσία γ) έχουν συμπληρώσει το 21ο έτος της ηλικίας τους και να έχουν την ελληνική ιθαγένεια δ) έχουν συμπληρώσει το 25ο έτος της ηλικίας τους</p>	<p>Μονάδες 2</p> <p>Μονάδες 2</p>

ΘΕΜΑ 3ο	ΒΑΘ/ΓΙΑ
<p><i>Να απαντήσετε συνοπτικά στα παρακάτω θέματα.</i></p> <p>1. Να αναφέρετε τις τέσσερις καθοριστικές αρχές που αποτελούν την έννοια της Δημοκρατίας.</p> <p>2. Να δώσετε το περιεχόμενο της αρχής της δεδηλωμένης και τη χρονολογία που καθιερώθηκε</p>	<p>Μονάδες 5</p> <p>Μονάδες 5</p>

Αποσπάσματα από το βιβλίο του Κορνήλιου Καστοριάδη
Η Αρχαία Δημοκρατία στην Ελλάδα και η σημασία της για μας σήμερα

Σύγκριση με τη νεότερη αντίληψη

Έχουμε εδώ τρεις τουλάχιστον βασικές διαφορές από τη νεότερη ή τη σύγχρονη αντίληψη.

α) Η αντιπροσώπευση

Υπάρχει, στο σημείο αυτό, μια βασική πολιτική αλλοτρίωση, που οι αρχαίοι δεν είχαν καν αντιμετωπίσει ως πολιτική δυνατότητα, δεδομένου ότι θεωρούσαν πως κανείς δεν μπορεί να αντιπροσωπεύσει τον πολίτη στην Εκκλησία του Δήμου. Μ' άλλα λόγια, δεν υπήρχε αυτή η θεολογική ιδέα σύμφωνα με την οποία η κυρίαρχη υπόσταση του λαού, μετά από μια μυστηριώδη χημική διαδικασία, συμπυκνώνεται μια Κυριακή και, μέσω επιφοιτήσεως, βρίσκει σκήνωμα σε 300 ανθρώπους, οι οποίοι τη διατηρούν και τη μεταφέρουν ενσαρκώνοντάς την για πέντε χρόνια μέχρι, ξαφνικά, στα πέντε χρόνια απάνω, να ξαναδιαλυθεί μέσα στο λαό που την ξανασυμπυκνώνει και τη μεταφέρει στους 300 κ.ο.κ.

β) Οι εκλογές

Το δεύτερο χαρακτηριστικό μπορεί να φανεί παραδοξολογία και ίσως ερεθίσει μερικούς - τόσο το καλύτερο άλλωστε. Για τους αρχαίους, η αρχή και η ιδέα της δημοκρατίας δεν είναι καθόλου αυτό που νομίζουμε εμείς σήμερα, δηλαδή οι εκλογές.

Είναι η ψήφος, βεβαίως (ψηφίζαν, ναι ή όχι, για τα διάφορα θέματα). Δεν θεωρούσαν όμως ότι οι άρχοντες εκλέγονται. Εκτός από ορισμένες εξαιρέσεις, στις οποίες ήδη αναφέρθηκα, οι άρχοντες αναδεικνύονται με κλήρο. Από τον Ηρόδοτο μέχρι και τον Αριστοτέλη, θεωρούσαν (και εφιστώ την προσοχή στο σημείο αυτό) ότι οι εκλογές είναι θεσμός αριστοκρατικός. Κι αν το καλοσκεφθεί κανείς, το πράγμα είναι προφανές. Εκλέγει κανείς αυτούς που θεωρεί άριστους, ενώ, ταυτόχρονα, κάθε υποψήφιος προσπαθεί να πείσει τους εκλογείς ότι είναι άριστος. Βέβαια η λέξη άριστος έχει διπλή σημασία (τη

σημασία της καταγωγής και τη σημασία της εγγενούς αξίας του ατόμου). αλλά για τους αρχαίους, η εκλογή είναι, κατά κύριο λόγο, αρχή αριστοκρατική.

Στο σημείο αυτό υπεισέρχεται και ένα κεφαλαιώδες θέμα, το θέμα της αρμοδιότητας. Για την αρχαία ελληνική αντίληψη, δεν υπάρχουν αρμόδιοι στον πολιτικό τομέα: η γνώμη όλων βαραίνει το ίδιο. Δεν υπάρχει επιστήμη ή τέχνη - με την αρχαία ελληνική έννοια του όρου- των πολιτικών πραγμάτων, η γνώση της οποίας να επιτρέπει στους κατόχους της να θεωρούνται καλύτεροι ως κυβερνήται. Στα πεδία όπου αναμφισβήτητα απαιτείται τέχνη ή ειδικές γνώσεις, οι Αθηναίοι διεξάγουν εκλογές. Εκλέγουν, π.χ., κάθε χρόνο δέκα στρατηγούς σε στρατιωτικά αξιώματα. Σ' αυτό το πεδίο μπαίνει πράγματι ζήτημα επιλογής του αρίστου, ο οποίος και διακρίνεται απ' ό,τι έχει ήδη κάνει, απ' όλη τη συμπεριφορά κ.λπ. Δεδομένης βέβαια της σημασίας που είχε τότε ο πόλεμος, οι στρατηγοί παίζουν, κατά κάποιο τρόπο, πολιτικό ρόλο.

γ) *Το κράτος*

Το τρίτο σημείο που πρέπει να θιγεί είναι η περίφημη έννοια του κράτους. Η αρχαία ελληνική πόλις δεν μπορεί να ονομασθεί κράτος με την έννοια που έχει ο όρος αυτός σήμερα, δηλαδή την έννοια ενός μηχανισμού ανεξάρτητου και ξέχωρου από την κοινωνία. Η αρχαία ελληνική κοινότητα είναι πόλις, πολιτεία και όχι κράτος. Όταν οι Νεοέλληνες, με τη βοήθεια των προστάτιδων δυνάμεων και των Βαυαρών, έφτιαξαν το σύγχρονο ελληνικό κράτος, πήραν τη λέξη αυτή από τα αρχαία ελληνικά όπου δηλώνει, απλώς και ορθότατα, την ωμή βία.

Για τους αρχαίους Έλληνες δεν υπάρχει Πολιτεία των Αθηνών. Αθήναι είναι γεωγραφική έκφραση. Η πόλη είναι οι Αθηναίοι. Άνδρες γάρ πόλις. Ο Θουκυδίδης δεν μιλάει ποτέ για Αθήνα ή και για οποιαδήποτε άλλη πόλη. Όταν πρόκειται για την πόλη λέει: οι Αθηναίοι, οι Κορίνθιοι, οι Μυτιληναίοι. Λέει: Αθήνα, Κόρινθος κ.λπ. όταν πρόκειται για τον τόπο. Η πόλις δεν είναι γεωγραφικός προσδιορισμός.